

Gabra tal-ġurisprudenza

Kawża C-21/24

CP

vs

Nissan Iberia SA

(talba għal deċiżjoni preliminari, imressqa mill-Juzgado de lo Mercantil n° 1 Zaragoza)

Sentenza tal-Qorti tal-Ġustizzja (Ir-Raba' Awla) tal-4 ta' Settembru 2025

“Rinviju għal deċiżjoni preliminari – Artikolu 101 TFUE – Principju ta’ effettività – Azzjonijiet għad-danni għall-ksur tad-dispożizzjonijiet tad-dritt tal-kompetizzjoni tal-Istati Membri u tal-Unjoni Ewropea – Terminu ta’ preskrizzjoni – Determinazzjoni tad-*dies a quo* – Għarfien tal-informazzjoni indispensabbli għall-preżentata tal-azzjoni għad-danni – Pubblikazzjoni fuq is-sit internet ta’ awtorità tal-kompetizzjoni nazzjonali tad-deċiżjoni tagħha li tikkonstata ksur tar-regoli tal-kompetizzjoni – Effett vinkolanti ta’ deċiżjoni ta’ awtorità tal-kompetizzjoni nazzjonali li għadha ma hijiex definittiva – Sospensjoni jew interruzzjoni tat-terminu ta’ preskrizzjoni – Sospensjoni tal-proċedura quddiem il-qorti adita b’azzjoni għad-danni – Direttiva 2014/104/UE – Artikolu 10 – Applikazzjoni *ratione temporis*”

1. *Proċedura ġudizzjarja – Talba għall-ftuħ mill-ġdid tal-proċedura orali – Talba intiża sabiex jiġu ppreżentati osservazzjonijiet wara l-konklużjonijiet tal-Avukat Ġenerali – Kundizzjonijiet għall-ftuħ mill-ġdid – Kundizzjonijiet mhux issodisfatti – Possibbiltà li titressaq talba għal kjarifika lill-qorti tar-rinviju fil-kuntest ta’ proċedura għal deċiżjoni preliminari – Prerogattiva esklużiva tal-Qorti tal-Ġustizzja (it-tieni paragrafu tal-Artikolu 252 TFUE; Regoli tal-Proċedura tal-Qorti tal-Ġustizzja, Artikoli 83 u 101)*

(ara l-punti 28 sa 36)

2. *Kompetizzjoni – Azzjonijiet għall-kumpens għad-dannu kkawżat minn ksur tar-regoli tal-kompetizzjoni – Direttiva 2014/104 – Applikazzjoni *ratione temporis* – Dispożizzjoni li tistabbilixxi ċerti rekwiżiti fir-rigward tat-terminu ta’ preskrizzjoni applikabbli għall-azzjonijiet għad-danni – Dispożizzjoni sostantiva – Projbizzjoni ta’ applikazzjoni retroattiva tal-legiżlazzjoni nazzjonali ta’ traspożizzjoni – Obbligu ta’ interpretazzjoni konformi tad-dritt nazzjonali mill-iskadenza tat-terminu għat-traspożizzjoni tad-direttiva (Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill 2014/104, Artikoli 10 u 22)*

(ara l-punti 44 u 45)

3. *Kompetizzjoni – Azzjonijiet għall-kumpens għad-dannu kkawżat minn ksur tar-regoli tal-kompetizzjoni – Direttiva 2014/104 – Applikazzjoni ratione temporis – Azzjonijiet għall-kumpens għad-dannu kkawżat minn ksur imwettaq qabel id-dhul fis-seħh tad-direttiva – Applikabbiltà ratione temporis tad-dispożizzjoni tad-direttiva li tistabbilixxi ċerti rekwiżiti fir-rigward tat-terminu ta' preskrizzjoni – Kundizzjonijiet – Azzjonijiet għall-kumpens li ma kinux preskritti fid-data ta' skadenza tat-terminu għat-traspożizzjoni tad-direttiva – Determinazzjoni tal-bidu tad-dekorrenza tat-terminu ta' preskrizzjoni tal-imsemmija azzjonijiet – Applikabbiltà tad-dritt nazzjonali – Limiti – Osservanza tal-Artikolu 101 TFUE u tal-prinċipju ta' effettività – Terminu ta' preskrizzjoni nazzjonali li jista' jibda jiddekorri biss wara t-tmiem tal-ksur u wara li l-persuna leża ssir taf bl-informazzjoni indispensabbli għall-preżentata tal-azzjoni għad-danni – Ksur tar-regoli tal-kompetizzjoni kkonstatat minn deċizzjoni tal-awtorità tal-kompetizzjoni nazzjonali li hija s-suġġett ta' rikors għal annullament – Mument li fih l-informazzjoni indispensabbli ssir magħrufa – Data tal-pubblikazzjoni uffiċjali tad-deċizzjoni għad-danni li tikkonferma b'mod definitiv id-deċizzjoni tal-awtorità tal-kompetizzjoni nazzjonali (Artikolu 101 TFUE; Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill 2014/104, Artikoli 10 u 22)*

(ara l-punti 46 sa 68, u 74 sa 80, u d-dispożittiv)

4. *Kompetizzjoni – Azzjonijiet għall-kumpens għad-dannu kkawżat minn ksur tar-regoli tal-kompetizzjoni – Direttiva 2014/104 – Terminu ta' preskrizzjoni applikabbli għall-azzjonijiet għad-danni – Bidu tad-dekorrenza – Terminu ta' preskrizzjoni li jista' jibda jiddekorri biss wara t-tmiem tal-ksur u wara li l-persuna leża ssir taf bl-informazzjoni indispensabbli għall-preżentata tal-azzjoni għad-danni (Direttiva tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill 2014/104, Artikolu 10(2))*

(ara l-punt 81 u d-dispożittiv)

Sunt

Il-Qorti tal-Ġustizzja, adita b'talba għal deċizzjoni preliminari mill-Juzgado de lo Mercantil n° 1 Zaragoza (il-Qorti Kummerċjali Nru 1 ta' Zaragoza, Spanja), ippreċiżat il-bidu tad-dekorrenza tat-terminu ta' preskrizzjoni applikabbli għall-azzjonijiet għad-danni mressqa quddiem il-qorti nazzjonali għal ksur tad-dritt tal-kompetizzjoni kkonstatat minn awtorità tal-kompetizzjoni nazzjonali.

Fl-2015, il-Comisión Nacional de los Mercados y la Competencia (il-Kummissjoni Nazzjonali tas-Swieq u tal-Kompetizzjoni, Spanja, iktar 'il quddiem iċ-“CNMC”) adottat deċizzjoni li kkonstatat li diversi impriżi, fosthom Nissan Iberia SA, kienu kisru l-Artikolu 101 TFUE u r-regoli Spanjoli tad-dritt tal-kompetizzjoni. Din id-deċizzjoni kienet is-suġġett ta' stqarrija għall-istampa, ippubblikata fis-sit internet taċ-CNMC fit-28 ta' Lulju 2015. Fil-15 ta' Settembru 2015, l-imsemmija deċizzjoni giet ippubblikata kollha kemm hi fuq dan is-sit.

Id-deċizzjoni taċ-CNMC kienet is-suġġett ta' diversi rikorsi għal annullament min-naħa tal-awturi tal-allegat ksur, inkluża Nissan, iżda din id-deċizzjoni giet ikkonfermata, fir-rigward ta' Nissan, mit-Tribunal Supremo (il-Qorti Suprema, Spanja) matul l-2021.

F'Marzu 2023, CP ippreżenta quddiem il-qorti tar-rinviju azzjoni għad-danni intiża għall-kundanna ta' Nissan sabiex tikkumpensa d-dannu li huwa kien allegatament ġarrab minhabba l-akkwist ta' vettura li l-prezz tagħha kien ġie affettwat mill-ksur ikkonstatat miċ-CNMC.

Fid-difiża tagħha, Nissan eċċepiet il-preskrizzjoni tal-azzjoni għad-danni.

F'dan ir-rigward, il-qorti tar-rinviju spjegat li, bis-saħħa tad-dritt nazzjonali, it-termini ta' preskrizzjoni applikabbli għall-azzjonijiet għad-danni għal ksur tar-regoli tal-kompetizzjoni ma setgħux jibdwu jiddekorru qabel ma jkun waqaf il-ksur ikkonċernat u qabel ma l-persuna leża kienet taf jew setgħet raġonevolment tkun taf bl-informazzjoni indispensabbli għall-eżerċizzju tal-azzjoni tagħha għad-danni.

Fil-każijiet fejn dan il-ksur kien ġie kkonstatat minn deċiżjoni taċ-CNMC, dik il-qorti kellha tqis li seta' jiġi kkunsidrat li l-partijiet leżi kienu saru jafu b'din l-informazzjoni fil-mument tal-pubblikazzjoni tad-deċiżjoni taċ-CNMC fuq is-sit internet tagħha, indipendentement mill-kwistjoni dwar jekk din id-deċiżjoni kinitx kisbet natura definittiva. Skont din l-interpretazzjoni, l-azzjoni għad-danni mressqa minn CP kienet preskritta f'dan il-każ.

Il-qorti tar-rinviju rrilevat, madankollu, li kienet teżisti wkoll linja ġurisprudenzjali nazzjonali li skontha t-terminu ta' preskrizzjoni applikabbli għall-azzjonijiet għad-danni għal aġir antikompetittiv ikkonstatat minn deċiżjoni taċ-CNMC li kienet is-sugġett ta' rikors għal annullament kien jibda jiddekorri biss mill-mument li fih din id-deċiżjoni tkun saret definittiva wara l-istħarriġ ġudizzjarju.

F'dawn iċ-ċirkustanzi, il-qorti tar-rinviju għamlet tliet domandi preliminari intiżi, essenzjalment, sabiex isir magħruf jekk l-Artikolu 101 TFUE, moqri fid-dawl tal-prinċipju ta' effettività, u, jekk ikun il-każ, l-Artikolu 10(2) tad-Direttiva 2014/104¹ jipprekludux leġiżlazzjoni nazzjonali, kif interpretata mill-qorti nazzjonali kompetenti, li ttiprovdi li, għall-finijiet tad-determinazzjoni tal-mument li minnu jibda jiddekorri t-terminu ta' preskrizzjoni applikabbli għall-azzjonijiet għad-danni għal ksur tar-regoli tal-kompetizzjoni wara deċiżjoni tal-awtorità tal-kompetizzjoni nazzjonali li tikkonstata ksur ta' dawn ir-regoli, jista' jiġi kkunsidrat li l-persuna li tqis ruhha leża tkun saret taf bl-informazzjoni indispensabbli li tippermettilha tressaq l-azzjoni tagħha għad-danni qabel ma din id-deċiżjoni tkun saret definittiva.

Il-kunsiderazzjonijiet tal-Qorti tal-Ġustizzja

Fl-ewwel lok, il-Qorti tal-Ġustizzja vverifikat l-applikabbiltà *ratione temporis* tal-Artikolu 10 tad-Direttiva 2014/104 għall-kawża prinċipali. Dan l-artikolu jipprovdi, fil-paragrafu 2 tiegħu, li t-termini ta' preskrizzjoni applikabbli għall-azzjonijiet għad-danni għall-ksur tad-dritt tal-kompetizzjoni ma għandhomx jibdwu jiddekorru qabel ma jkun waqaf dan il-ksur u qabel ma l-persuna li tkun għamlet it-talba saret taf jew jista' raġonevolment jitqies li saret taf bl-informazzjoni indispensabbli għall-preżentata tal-azzjoni għad-danni tagħha.

¹ Direttiva 2014/104/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-26 ta' Novembru 2014 dwar ċerti regoli li jirregolaw l-azzjonijiet għad-danni skont il-liġi nazzjonali għall-ksur tad-dispożizzjonijiet tal-liġi tal-kompetizzjoni tal-Istati Membri u tal-Unjoni Ewropea (ĠU 2014, L 349, p. 1).

Il-Qorti tal-Ġustizzja, sabiex setgħet tivverifika l-applikabbiltà ta' din id-dispożizzjoni għall-kawża prinċipali, eżaminat jekk, fid-data tal-iskadenza tat-terminu għat-traspożizzjoni tad-Direttiva 2014/104, jiġifieri fis-27 ta' Diċembru 2016, it-terminu ta' preskrizzjoni nazzjonali applikabbli għall-azzjoni għad-danni mressqa minn CP kienx skada.

Dwar dan il-punt, il-Qorti tal-Ġustizzja enfasizzat li, anki qabel id-data ta' skadenza tat-terminu għat-traspożizzjoni tad-Direttiva 2014/104, leġislazzjoni nazzjonali li tistabbilixxi d-data li minnha jibda jiddekorri t-terminu ta' preskrizzjoni applikabbli għall-azzjonijiet għad-danni għall-ksur tad-dritt tal-kompetizzjoni, it-tul u l-modalitajiet tas-sospensjoni jew tal-interruzzjoni tiegħu kellha tiġi adattata għall-karatteristiċi speċifiċi tad-dritt tal-kompetizzjoni u għall-għanijiet tal-implimentazzjoni tar-regoli ta' dan id-dritt mill-persuni kkonċernati, sabiex ma tingiebx fix-xejn l-effettività shiħa tal-Artikoli 101 TFUE u 102 TFUE.

Il-Qorti tal-Ġustizzja fakkret, barra minn hekk, li l-effett utli tal-projbizzjoni stabbilita fl-Artikolu 101(1) TFUE jiġi kompromess jekk ma jkunx possibbli għal kull persuna li titlob kumpens għad-dannu kkawżat lilha minn ksur tad-dritt tal-kompetizzjoni. Għaldaqstant, kull persuna għandha d-dritt titlob kumpens għad-dannu mgarrab meta tkun teżisti rabta kawżali bejn l-imsemmi dannu u akkordju jew Prattika pprojbiti mill-Artikolu 101 TFUE.

Skont il-ġurisprudenza, l-eżerċizzju ta' dan id-dritt li jintalab kumpens isir prattikament impossibbli jew eċċessivament diffiċli jekk it-termini ta' preskrizzjoni jibdew jiddekorru qabel ma jkun intemm il-ksur u qabel ma l-persuna leża tkun saret taf jew tista' raġonevolment titqies li saret taf bl-informazzjoni indispensabbli għall-preżentata tal-azzjoni tagħha għad-danni, liema informazzjoni tinkludi l-eżistenza ta' ksur tad-dritt tal-kompetizzjoni, l-eżistenza ta' dannu, ir-rabta kawżali bejn dan id-dannu u dan il-ksur kif ukoll l-identità tal-awtur tiegħu.

F'dan il-kuntest, mill-ispejgazzjonijiet ipprovduti mill-qorti tar-rinviju kien jirriżulta li deċiżjoni taċ-CNMC li kienet tikkonstata ksur tar-regoli tal-kompetizzjoni, li l-validità tagħha kienet giet ikkontestata b'mod ġudizzjarju, ma kellhiex natura vinkolanti għall-qorti adita b'azzjoni għad-danni wara din id-deċiżjoni. Għalhekk, il-persuna leża mill-ksur ikkonċernat ma setgħetx effettivament tinvoka l-imsemmija deċiżjoni insostenn tal-azzjoni tagħha għad-danni. Minn dan isegwi li, peress li l-qorti adita bl-azzjoni għad-danni kienet marbuta bil-konstatazzjoni tal-eżistenza tal-ksur ikkonċernat biss meta din l-istess deċiżjoni kienet saret definittiva, il-persuna leża setgħet raġonevolment titqies li saret taf bl-informazzjoni indispensabbli għall-preżentata tal-azzjoni tagħha biss meta d-deċiżjoni taċ-CNMC kienet saret definittiva wara l-istħarriġ ġudizzjarju. Għaldaqstant, it-terminu ta' preskrizzjoni tal-azzjoni għad-danni tal-persuna leża ma setax jibda jiddekorri qabel id-data li fiha din id-deċiżjoni kienet saret definittiva.

B'dan premess, il-Qorti tal-Ġustizzja rrrilevat, barra minn hekk, li l-kundizzjoni dwar l-għarfien tal-informazzjoni indispensabbli għall-preżentata ta' azzjoni għad-danni wara deċiżjoni ta' awtorità tal-kompetizzjoni nazzjonali teżiġi mhux biss li din id-deċiżjoni tkun saret definittiva, iżda wkoll li din l-informazzjoni li tirriżulta mid-deċiżjoni definittiva tkun saret pubblika b'mod xieraq. Għal dan l-għan, is-sentenza li tikkonferma definittivament id-deċiżjoni tal-awtorità tal-kompetizzjoni nazzjonali għandha tiġi ppubblikata uffiċjalment, għandha tkun liberament aċċessibbli mill-pubbliku generali u d-data tal-pubblikazzjoni tagħha għandha tirriżulta b'mod ċar minnha.

Fid-dawl tal-kunsiderazzjonijiet preċedenti, il-Qorti tal-Ġustizzja fakkret li, fil-kawża prinċipali, CP kien ippreżenta l-azzjoni tiegħu għad-danni f'Marzu 2023 wara deċiżjoni taċ-CNMC li kienet saret definittiva fir-rigward ta' Nissan wara sentenza tat-Tribunal Supremo. Peress li din is-sentenza kienet inghatat biss fl-2021, seta' raġonevolment jitqies li, fid-data tal-iskadenza tat-terminu għat-traspożizzjoni tad-Direttiva 2014/104, jiġifieri fis-27 ta' Diċembru 2016, mhux biss it-terminu ta' preskrizzjoni applikabbli għall-azzjoni għad-danni mressqa minn CP ma kienx skada, iżda lanqas biss kien għadu beda jiddekorri.

Fit-tieni lok, il-Qorti tal-Ġustizzja qieset li l-kontenut tal-paragrafu 2 tal-Artikolu 10 tad-Direttiva 2014/104 jirrifletti, fir-rigward tad-determinazzjoni tal-mument li minnu jibda jiddekorri t-terminu ta' preskrizzjoni, essenzjalment, il-ġurisprudenza tagħha dwar l-Artikoli 101 TFUE u 102 TFUE kif ukoll il-prinċipju ta' effettività.

Għaldaqstant, il-Qorti tal-Ġustizzja kkonstatat li l-kunsiderazzjonijiet tagħha dwar il-bidu tad-dekorrenza tat-terminu ta' preskrizzjoni tal-azzjonijiet għad-danni għal ksur tar-regoli tal-kompetizzjoni qabel id-dhul fis-seħh tad-Direttiva 2014/104 kienu applikabbli wkoll għall-interpretazzjoni tal-Artikolu 10(2) tal-imsemmija direttiva.

F'dawn iċ-ċirkustanzi, il-Qorti tal-Ġustizzja rrispondiet għad-domandi magħmula li l-Artikolu 101 TFUE, moqri fid-dawl tal-prinċipju ta' effettività, u l-Artikolu 10(2) tad-Direttiva 2014/104 kellhom jiġu interpretati fis-sens li jipprekludu legiżlazzjoni nazzjonali, kif interpretata mill-qradi nazzjonali kompetenti, li tipprovdi li, għall-finijiet tad-determinazzjoni tal-mument li minnu jibda jiddekorri t-terminu ta' preskrizzjoni applikabbli għall-azzjonijiet għad-danni għal ksur tar-regoli tal-kompetizzjoni wara deċiżjoni tal-awtorità tal-kompetizzjoni nazzjonali li tikkonstata ksur ta' dawn ir-regoli, jista' jiġi kkunsidrat li l-persuna li tqis ruħha leża saret taf bl-informazzjoni indispensabbli li tippermettilha tressaq l-azzjoni tagħha għad-danni qabel ma din id-deċiżjoni tkun saret definittiva.